

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/249/2021
Identifikačné číslo spisu:	8418202859
Dátum vydania rozhodnutia:	28.03.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Erika Šobichová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:8418202859.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ Q.. N. P., nar. XX.XX.XXXX, bytom G. XXX, XXX XX G., 2/ K. P., nar. XX.XX.XXXX, bytom G. XXX, XXX XX G., právne zastúpená: JUDr. Danielom Tarbajom, advokátom, so sídlom Zámocká 525/28, Stropkov, IČO: 53 450 345, proti žalovanej: Slovenská sporiteľňa, a.s., IČO: 00 151 653, so sídlom Tomášikova 48, 832 37 Bratislava, právne zastúpenej AK JUDr. Marek Hic, s. r. o., P.O. Hviezdoslava 10625/23B, 036 01 Martin, IČO: 36 865 036, o určení, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom s príslušenstvom, veci vedenej na Okresnom súde Kežmarok pod sp. zn. 2 Csp 6/2019, o dovolaní žalobkyne 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č.k. 6 CoCsp 2/2021-177 zo dňa 15. júla 2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove č.k. 6 CoCsp 2/2021-177 zo dňa 15. júla 2021, ako aj rozsudok Okresného súdu Kežmarok č.k. 2 Csp 6/2019-93 zo dňa 14. októbra 2020 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Kežmarok na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobcovia sa žalobou doručenou Okresnému súdu Kežmarok 18. decembra 2018 domáhali, aby súd určil, že nehnuteľnosti zapísané na liste vlastníctva č. XXX pre k. ú. G., a to pozemky - parcely registra „C“, parcelné číslo 32/2, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 775 m², parcelné číslo 32/7, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 99 m², parcelné číslo 32/8, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 44 m² a stavby - rodinný dom so súpisným číslom 171, postavený na parcele registra „C“, parcelné číslo 32/7 a garáž so súpisným číslom 1025, postavená na parcele registra „C“, parcelné číslo č. 32/8 vo vlastníctve žalobcov v podiele 1/1 a nehnuteľnosti zapísané na liste vlastníctva č. 323 pre k. ú. Vlková, a to pozemok parcely registra „C“, parcelné číslo 349/23, druh pozemku orná pôda o výmere 1219 m² vo vlastníctve žalobcov v spoluvlastníckom podiele 1 nie sú zaťažené záložným právom podľa záložnej zmluvy z 11. júla 2008, ktorá bola uzatvorená z dôvodu zabezpečenia pohľadávky zo zmluvy o splátkovom úvere č. 0493450754 z 30. júna 2008, ktorej vklad bol povolený 16. septembra 2008 správou katastra Kežmarok pod č. V 1424/08.

2. Okresný súd Kežmarok (ďalej len „súd prvej inštancie“) žalobu zamietol a priznal žalovanej proti žalobcom nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Súd prvej inštancie vec právne posúdil

podľa článku 2 ods. 1, ods. 2 Základných princípov zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“) a ustanovenia § 137 CSP.

3. Svoje rozhodnutie skutkovo súd prvej inštancie odôvodnil tým, že predmetom sporu je určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom s poukazom na to, že zmluva je neplatná, a preto nemôže byť nehnuteľnosť zaťažená záložnou zmluvou. Strany sporu uzatvorili 30. júna 2008 zmluvu o splátkovom úvere a 11. júla 2008 zmluvu o zriadení záložného práva. Pravdepodobne v dôsledku neplnenia povinnosti splácania zo strany žalobcov, žalovaná vyhlásila listom z 19. októbra 2017 mimoriadnu splatnosť úveru. Keďže podľa žalobcov nemala žalovaná na vyhlásenie mimoriadnej splatnosti oprávnenie, je potrebné jeho vôľu zmluvu ukončiť vykladať ako odstúpenie, čo zmluvu od začiatku zrušilo (toto tvrdili žalobcovia). Podľa pripojeného spisu Okresného súdu Kežmarok vedeného pod sp. zn. 3 Csp 25/2018 mal súd preukázané, že žalobcovia sa návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia podaným na Okresnom súde Kežmarok 9. apríla 2018 domáhali, aby súd uložil žalovanej povinnosť zdržať sa výkonu záložného práva. Ich návrhu vyhovel Krajský súd v Prešove, ktorý uznesením, č. k. 17 Co 123/2018-34 z 18. septembra 2018 zmenil uznesenie súdu prvej inštancie a nariadil neodkladné opatrenie v znení: „Odporca je povinný zdržať sa výkonu záložného práva dobrovoľnou dražbou na základe zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v okrese Kežmarok, obec G., katastrálne územie G., zapísaných na LV č. XXX, a to k pozemku reg. „C“, parc. č. 32/2, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 775 m², parc. č. 32/7, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 99 m², parc. č. 32/8, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 44 m², stavbe - rodinnému domu na parc. č. 32/7, súp. č. XXX, garáži na parc. č. 32/8, súp. č. XXXX a na LV č. XXX, a to k pozemku reg. „C“, parc. č. 349/23, druh pozemku orná pôda o výmere 1219 m². Ukladá navrhovateľom povinnosť v lehote 30 dní od doručenia tohto uznesenia podať žalobu voči odporcovi vo veci samej o zdržanie sa výkonu záložného práva dobrovoľnou dražbou. Navrhovateľom nárok na náhradu trov konania nepriznáva.“ Zároveň odvolací súd v odôvodnení uznesenia uviedol, že s ohľadom na vyššie uvedené konštatuje, že navrhovatelia dôvodnosť potreby bezodkladnej úpravy pomerov strán dostatočným spôsobom osvedčili, keďže je zrejmé, že odporca pristúpil k výkonu záložného práva, pričom existencia právnych účinkov zosplatnenia úveru, ktoré odporca listom z 19. októbra 2017 zamýšľal vyvolať, je sporná. Existujú teda pochybnosti o rozsahu dlhu navrhovateľov a tým aj o proporcionalite dobrovoľnej dražby s ohľadom na hodnotu zálohu a výšku dlhu navrhovateľov. Z predloženej zmluvy o splátkovom úvere ani zmluvy o zriadení záložného práva oprávnenie odporcu na predčasné zosplatnenie úveru v zmysle ustanovenia § 565 Občianskeho zákonníka nevyplyva. Produktové obchodné podmienky, na ktoré sa odporca odvolával v oznámení o vyhlásení mimoriadnej splatnosti obsahom spisu nie sú, navrhovatelia uviedli, že týmito ani nedisponujú a odporca ich tvrdenia v konaní nepoprel. Produktové obchodné podmienky nepredložil. Zároveň v zmysle ustanovenia § 366 ods. 1 CSP uložil odvolací súd navrhovateľom povinnosť podať žalobu vo veci samej. Vychádzajúc z uvedeného Krajský súd v Prešove v citovanom uznesení uložil žalobcom povinnosť podať žalobu vo veci samej, t. j. žalobu o zdržanie sa výkonu záložného práva. Odvolací súd vyhovel podanému neodkladnému opatreniu, pretože podľa neho bolo sporné zosplatnenie úveru, teda existencia právnych účinkov zosplatnenia úveru, ktoré žalovaná listom z 19. októbra 2017 zamýšľala vyvolať.

4. Keďže súdu z podanej žaloby nebol zrejмый obsah žaloby, t. j. čoho sa žalobcovia aj s poukazom na nariadené neodkladné opatrenie domáhajú, uznesením zo 17. marca 2020 ich vyzval na odstránenie väd podania a ozrejmenie, či ide o žalobu podľa ustanovenia § 137 písm. a) CSP v zmysle pokynu odvolacieho súdu alebo o žalobu podľa ustanovenia § 137 písm. d) CSP s tým, aby zároveň takýto určovací petit zodpovedal predmetnému ustanoveniu. Žalobkyňa v 2. rade vo vyjadrení z 22. apríla 2020 uviedla, že v žalobnom návrhu sa nedá určiť, aby sa žalovaná zdržala výkonu záložného práva, pretože zmluva zanikla a žalobný návrh tak, ako bol uvedený v podanej žalobe je určitý, presný a zrozumiteľný. Žalobcovia tvrdili, že je potrebné posúdiť vyhlásenie mimoriadnej splatnosti úveru (bez ďalšieho relevantného tvrdenia a predložených dôkazov), ďalej tvrdili, že nie je možné, resp. nedá sa určiť, aby sa žalovaná zdržala výkonu záložného práva, pretože zmluva zanikla a napokon tvrdili, že je na mieste, aby súd určil, že nehnuteľnosti uvedené v petite žaloby nie sú zaťažené záložným právom. Z uvedeného súdu nebolo zrejmé, čoho sa žalobcovia domáhajú, avšak v konečnom dôsledku zotrvali na tom, že obsahom

žaloby je určenie právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu, a to určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom.

5. Podľa súdu prvej inštancie žalobcovia sa predmetnou žalobou domáhajú určenia, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom, takáto žaloba je žalobou, ktorej predmetom nie je určenie, či tu právo je alebo či tu právo nie je, ale určenie právnej skutočnosti, a to právnej skutočnosti inej ako je určenie práva, teda spadajúcej pod ustanovenie § 137 písm. d) CSP. Citované zákonné ustanovenie pripúšťa takúto žalobu iba za splnenia podmienok, že sa jedná o určenie právnej skutočnosti, a to právnej skutočnosti inej ako je určenie práva alebo právneho vzťahu a možnosť určenia takejto právnej skutočnosti musí explicitne vyplývať z ustanovenia osobitného predpisu. Existencia zmluvy, jej platnosť (pravdepodobne v tomto prípade záložnej zmluvy z 11. júla 2008) je právnou skutočnosťou (§ 2 ods. 1 Občianskeho zákonníka), avšak v slovenskom právnom poriadku neexistuje právny predpis, na základe ktorého by bolo možné požadovať určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom, teda, že záložná zmluva je neplatná. Prípustnosť takejto špecifickej určovacej žaloby musí tvrdiť a preukázať žalobca a to uvedením konkrétnej právnej normy, ktorá uvedené určenie explicitne pripúšťa (ako napr. neplatnosť skončenia pracovného pomeru, neplatnosť dobrovoľnej dražby, neplatnosť výpovede z nájmu bytu, neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia...). V opačnom prípade takáto žaloba nie je procesne prípustná.

6. Súd prvej inštancie žalobu v celom rozsahu zamietol, a to z dôvodu procesnej neprípustnosti a s prihliadnutím na princíp právnej istoty uvedený v článku 2 Základných princípov Civilného sporového poriadku. Súd mal za to, že žaloba tak, ako na nej zotrvali žalobcovia nemá relevantný vzťah k predmetu sporu vymedzenému Krajským súdom v Prešove v nariadenom neodkladnom opatrení sp. zn. 3 Csp 25/2018. Absentujú v nej podstatné skutkové tvrdenia a dôkazy vo vzťahu k skutočnostiam odôvodňujúcim a preukazujúcim opodstatnenosť uplatneného nároku. Žalobcovia ani v priebehu sporu a ani na pojednávaní súdu nepreukázali existenciu právneho predpisu, z ktorého by vyplývala skutočnosť požadovať určenie právnej skutočnosti, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom. Zároveň súd dodal, že podľa ustálenej rozhodovacej praxe, ak všeobecný súd dospeje k názoru, že žalobu je potrebné zamietnuť z dôvodu absencie existencie právnej normy, ktorá umožňuje žalovať na konkrétne určenie, vecnou stránkou podanej určovacej žaloby sa ďalej nezaoberá.

7. Na odvolanie žalobkyne 2/ Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil vo vzťahu k žalobkyni v rade 2/. Odvolací súd dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne v 2. rade nie je dôvodné a rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo potrebné potvrdiť.

7.1. Odvolací súd konštatoval, že odvolacie námietky žalobkyne v 2. rade sú nedôvodné v tom, že vyhlásenie mimoriadnej splatnosti nemožno považovať za ukončenie úveru ale právnu skutočnosť modifikujúcu čas samotného splnenia záväzku. Ak bola pohľadávka veriteľa vyplývajúca z úverovej zmluvy zabezpečená záložným právom ani „odstúpením“ od zmluvy o úvere záväzok záložných dlžníkov nezanikol, teda veriteľ je naďalej oprávnený požadovať uspokojenie svojej pohľadávky zo zálohu. Odstúpením od zmluvy o úvere nezaniká povinnosť dlžníka vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky, menia sa iba podmienky za ktorých je dlžník povinný uvedenú povinnosť splniť. V posudzovanej veci predmetom konania nie je určenie či tu právo je alebo nie je, ale jedná sa o žalobu o určenie právnej skutočnosti z dôvodu, že žalobcovia sa domáhali učenia vo vzťahu k záložnému právu podľa záložnej zmluvy. Zároveň je potrebné konštatovať, že záložná zmluva je právnou skutočnosťou po ktorej nasleduje rozhodnutie o povolení vkladu na základe ktorého vzniká vecné právo (nastávajú vecnoprávne účinky) a zároveň spôsobuje zánik obligačných účinkov zmluvy zriaďovacej. Možnosť určenia žalobcami označenej právnej skutočnosti explicitne nevyplýva z ustanovenia iných osobitných predpisov. Z uvedených dôvodov pre nedostatok procesných predpokladov na prejednanie takejto určovacej žaloby nebolo potrebné meritórne sa vecou zaoberať, ale žalobu zamietnuť. V danom prípade sa nejedná o taký hmotnoprávny a procesný stav konkrétnej veci, za ktorého by žalobcovia neostávalo nič iné, len aktivovať určovaciu žalobu (tak ako ju formuloval) v pozícii „ultimum refugium“, teda posledné východisko obrany a následnej ochrany svojich práv. Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti ako vecne správny podľa ust. § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

8. O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa ust. § 396 ods. 1 v spojení s ust. § 255 ods. 1 CSP.

9. Proti predmetnému rozsudku podala dovolanie žalobkyňa 2/. Dovolanie podala z dôvodov podľa § 420 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

9.1. K dovolaniu podľa § 420 písm. f/ CSP uviedla, že v predmetnej právnej veci sa žalobcovia žalobou domáhali, aby súd určil, že nehnuteľnosti zapísané Okresným úradom Kežmarok kat. odbor pre okres Kežmarok, obec R., kat. územie R. na LV č. XXX ako stavby - rodinný dom súp. č. XXX a garáž súp. č. XXXX a pozemky - parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape a to parcele č. 32/2, druh pozemku - zastavané plochy a nádvoria vo výmere 775 m², parcela č. 32/7, druh pozemku - zastavané plochy a nádvoria vo výmere 99 m² a parcela č. 32/8, druh pozemku - zastavané plochy 2/8, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria vo výmere 44 m² a na Liste vlastníctva č. XXX ako pozemok - parcela registrácie evidovaná na katastrálnej mape ako parcela č. 349/23, druh pozemku - orná pôda o výmere 1219 m² nie sú zaťažené záložným právom. Súd prvej inštancie žalobu zamietol s tým, že takáto žaloba je žalobou, ktorej predmetom nie je určenie, či tu právo je alebo či tu právo nie je, ale určenie právnej skutočnosti spadajúcej pod ustanovenie § 137 písm. d/ CSP. Žaloba tak ako na nej zotrvali žalobcovia nemá relevantný vzťah k predmetu sporu vymedzeného Krajským súdom Prešov v konaní 3 Csp 25/2018 a z tohto dôvodu súd prvej inštancie konštatoval, že vecnou stránkou podanej určovacej žaloby sa ďalej nezaobrá. Odvolací súd akceptoval právne závery z rozsudku prvej inštancie.

10. Žalobkyňa 2/ poukázala na to, že oba súdy úplne formalisticky pristúpili k prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 137 písm. d/ CSP, napriek skutočnosti, že na výzvu odvolacieho súdu písomne reagovala žalobkyňa 2/, pričom jasne uviedla, aby odvolací súd aplikoval ust. § 137 písm. c/ CSP. Odvolací súd postupoval procesne formalisticky a nesprávne, prezentoval nesprávne právne úvahy pri hodnotení charakteru žaloby, čo viedlo k záveru, že v spotrebiteľskej veci nemal žiadnu ambíciu vykonať súdny prieskum zmluvného vzťahu ani na návrh strany, nie to ešte postupom ex offio, ako to určuje doktrína súdneho dvora EÚ, čím neposkytol právu spotrebiteľa ochranu. Poukazovala aj na úradnícky výkon súdnictva, vo vzťahu k súdom Slovenskej republiky, ktorí sa odmietajú zaoberať materiálным predmetom sporu. Súd vyložil ustanovenie § 137 CSP tak, ako keby tento uzákonil taxatívny výpočet možných žalôb, brániac spotrebiteľovi podať žalobu o určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom. CSP ponechal ako aj OSP exemplatívny výpočet druhov možných žalôb, teda prípustné sú aj iné žaloby, ako sú vymenované v § 137 CSP. S poukazom na čl. 3 ods. 2 CSP nie je možné nebrať na vedomie význam slova najmä v § 137 CSP.

10.1. Poukázala aj na článok 4 CSP. Okrem gramatického znenia a výkladu zákona sa právo dotvára tzv. sudcovským výkladom v medziach stanovených všeobecnými podmienkami uvedenými v zákone za splnenia, ktorých môže dôjsť rozhodnutím súdu k inému záveru, než by plynul z použitia doslovných ustanovení. Podľa názoru žalobkyne odvolací súd formalistickým prístupom k žalobe porušil princíp zákazu denegatio justitiae.

11. Z teórie právnej náuky vyplýva, že pri určovacej žalobe v zmysle § 137 písm. c/ znie žalobný návrh na určenie, či tu právo je alebo či tu právo nie je, ako tomu bolo v tomto konaní.

12. V predmetnom prípade nebolo ťažiskom posúdiť platnosť, resp. neplatnosť záložnej zmluvy ako k tomu dospel súd prvej inštancie a odvolací súd. Žalobcovia sa tohto posúdenia ani nedomáhali a nespochybnili záložnú zmluvu ako právny titul pre zriadenie záložného práva, (t. j. petit nesmeroval do minulosti čo je príznačné pre určovaciu žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP). V konaní žalobcovia namietali aktuálny stav, t. j. či sú nehnuteľnosti ešte zaťažené záložným právom vzhľadom na zmenu okolností (premlčanie pohľadávky a záložného práva, mimoriadne zosplatnenie a možné odstúpenie od zmluvy) a teda či je možné ich vydražiť. Formuláciu petitu bolo potrebné vykladať podľa obsahovej stránky.

12.1. Zároveň poukázala na skutočnosť, že súbežne s týmto konaním sa žalovaná z pozície žalobkyne domáhala voči žalovaným zaplata sumy 124.605,32 Eur s príslušenstvom. Rozsudkom Okresného súdu Kežmarok zo dňa 10.03.2021 číslo konania 6 Csp 98/2020-141 bola žaloba zamietnutá z dôvodu

premlčania pohľadávky Slovenskej sporiteľni a.s. Vo veci rozhodovala totožná sudkyňa ako v konaní OS Kežmarok 2 Csp 6/2019. Žaloba o zaplatenie 124.605,32 Eur s prísl. v konaní OS Kežmarok bola súdu doručená ešte v priebehu prvoinštančného konania OS Kežmarok sp. zn. 2 Csp 6/2019. Už len táto skutočnosť vedie k záveru, že naliehavý právny záujem bol inherentný skrz súbežné konanie.

12.2. Je preto zjavné, že žalobkyňa 2/ mala prinajmenšom v odvolacom konaní bezpochyby naliehavý právny záujem na určení, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom žalovanej. Pozitívny rozsudok súdu by bol pre žalobkyňu 2/ vzhľadom na uvedené okolnosti po právnej stránke významný a užitočný. Boli teda naplnené predpoklady doktríny preventívneho charakteru určovacej žaloby v zmysle § 137 písm. c/ CSP. V tomto konaní by sa ani teoreticky nemohlo jednať o žalobu na určenie správnej skutočnosti - § 137 písm. d/ CSP.

12.3. Pri posudzovaní nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces, v kontexte celého súdneho konania. Naliehavý právny záujem žalobkyne 2/ je preto daný taktiež skutočnosťou, že rozsudok súdu je podkladom pre zápis zmeny v katastri nehnuteľnosti a výmaz záložného práva. Bez ktorého je reálne ohrozený bez právneho dôvodu jej výkon vlastníckeho práva k rodinnému domu, garáže a pozemkom.

12.4. Vo vzťahu k obdobným súdnym konaniam poukázala na rozhodnutie Krajského súdu v Žiline 10 Co 250/2019. Ďalej poukázala aj na rozsudok Krajského súdu v Prešove 7 Co 171/2018, ktoré konštatovali, že na strane žalobkyne existuje naliehavý právny záujem domáhať sa v súlade s ustanovením § 137 písm. c/ CSP určenia neexistencie záložného práva. Napadnuté rozhodnutie teda trpí zjavnou vadou zmatečnosti, pretože sa prieči základným zásadám civilného procesu.

12.5. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu § 421 ods. 1 písm. b/ CSP žalobkyňa 2/ uviedla, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu absentuje exaktné posúdenie charakteru žaloby o určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom, resp. že záložné právo nie je, a to na skutkových okolnostiach na základe ktorých síce v minulosti došlo k zriadeniu záložného práva záložnou zmluvou, avšak súčasný stav oslabuje alebo znemožňuje záložnému veriteľovi realizovať výkon záložného práva (napríklad premlčanie pohľadávky záložného práva, odstúpenie od zmluvy a pod.). Uvedená otázka má zásadný právny význam, pretože formalistické odmietnutie žaloby poukazom na § 137 písm. d/ CSP a absenciu osobitného predpisu pre podanie žaloby predstavuje odmietnutie spravodlivosti a zásah do Ústavou garantovaného práva na nedotknuteľnosť obydlia a ochranu majetku.

12.6. Vo všeobecnej rovine sa po právnej stránke súd vôbec nezaoberal, či existuje stav právnej neistoty u žalobcov a ich obava z neoprávneného zásahu do Ústavou garantovaného práva na nedotknuteľnosť obydlia a ochranu majetku. Súd v konaní vychádzal z posúdenia podanej žaloby skrz § 137 písm. b/ CSP s čím zo strany žalobkyne bol vyslovený nesúhlas a poukázala na nutnosť posúdenia žaloby cez § 137 písm. c/ CSP. Vzhľadom na uvedené žiadala zrušiť rozsudok krajského súdu ako aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň si uplatnila náhradu trov dovolacieho konania.

13. K dovolaniu žalobkyne 2/ sa vyjadrila žalovaná písomne. Poukázala na aplikovateľnú ustálenú judikatúru NS SR, týkajúcu sa nemožnosti meritórneho prejednávania určovacej žaloby ak tu neexistuje osobitný procesný predpoklad na takéto meritórne prejednanie, ktorým je v prípade žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP existencia naliehavého právneho záujmu a v prípade žaloby podľa § 137 písm. d/ CSP existencia osobitej právnej normy umožňujúcej žalovať na to - ktoré konkrétne určenie. Podľa názoru žalovanej je dovolanie žalobkyne v rade 2/ procesne neprípustné, v tomto absentujú právne relevantné dôvody. Žalovaná je presvedčená, že uvedený podaný opravný prostriedok nesmeruje k ochrane ohrozených subjektívnych práv, ale je len snahou preniesť dôsledky nekonania subjektu povinnosti na subjekt iný. Dôvodom pre ktorý sa podľa názoru žalovanej nie je možné podaním označeným ako dovolanie meritórne zaoberať, je skutočnosť, že konania sa nezúčastňujú všetci nerozluční spoločníci, ktorí sa takéhoto konania zúčastňovať musia. V tomto smere poukázala na rozsudok NS SR sp. zn. 2 Cdo 205/2009. Je vylúčené, aby vo vzťahu k jednému účastníkovi záložno právneho vzťahu bolo určené, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom a vo vzťahu k účastníkovi ďalšiemu platilo, že nehnuteľnosti záložným právom zaťažené sú. Zároveň žalovaná poukazuje, že konania sa od počiatku nezúčastňuje ani ďalší účastník záložnej zmluvy R. P.. Vo vzťahu k následkom zamietnutia žaloby poukázala aj na rozhodnutie 1 Cdo 91/96, keď súd uviedol, že nedostatok naliehavého právneho záujmu

predstavuje samostatný a prvoradý dôvod pre ktorý určovací návrh nemôže obstať a ktorý sám o sebe a bez ďalšieho vedie k zamietnutiu žaloby. K obdobnému poukázala na rozhodnutie 3 Cdo 240/2006, 1 Cdo 13/2010, 3 Cdo 56/2011, 1 Cdo 32/2014, 3 Cdo 877/2015, 5 Cdo 345/2015 a 8 Cdo 26/2016. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP namietala, že dovolanie nemá zákonom predpísané náležitosti a ani neobsahuje riadne vymedzenie dovolacích dôvodov s poukazom na § 432 ods. 1, 2 CSP. Žiadala dovolanie buď odmietnuť alebo zamietnuť.

13.1. K vyjadreniu žalovanej k dovolaniu podala stanovisko žalobkyňa 2/, pričom uviedla, že s argumentáciou žalovanej nesúhlasí. Za nesprávne považovala aj argumentáciu žalovanej týkajúcej sa aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne 2/. Je rovnako irelevantné, že stranou v konaní mala byť aj R. P., pretože je vlastníčkou nehnuteľnosti evidovanej na LV č. XXX kat. úz. G.. Predmetom konania bolo posúdenie záložného práva iba v nehnuteľnostiach evidovaných na LV č. XXX a XXX pre kat. úz. G., ktorých vlastníčkou nie je R. P..

13.2. K dovolaniu sa vyjadril aj žalobca 1/, ktorý uviedol, že súhlasí so všetkými podaniami žalobkyne 2/ a stotožňuje sa aj s právnou argumentáciou v nich uvedenou. Z tohto dôvodu sa pripojil k dovolaniu žalobkyne 2/.

14. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie odvolacieho súdu vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie je prípustné i dôvodné.

15. Žalobkyňa 2/ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Namietala posúdenie procesnej neprípustnosti žaloby s odôvodnením, že súdy úplne formalisticky pristúpili k posúdeniu prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 137 písm. d/ CSP, napriek skutočnosti, že podľa jej názoru nebolo ťažiskom sporu posúdiť platnosť, resp. neplatnosť záložnej zmluvy, nakoľko táto nebola spochybňovaná ako právny titul pre zriadenie záložného práva. V konaní žalobcovia namietali aktuálny stav, či sú nehnuteľnosti ešte zaťažené záložným právom, vzhľadom na zmenu okolností (premlčanie pohľadávky a záložného práva, mimoriadne zosplatnenie a možné odstúpenie od zmluvy) a teda či je možné nehnuteľnosti vydražiť. Formuláciu petitu bolo potrebné vykladať po obsahovej stránke.

16. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

17. Podľa § 420 písm. f/ CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

18. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

19. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

20. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia

všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

20.1. V posudzovanom prípade nie je možné konštatovať vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, keď je zrejmé, že žalobkyňa 2/ nesúhlasí s právnym posúdením veci a to konkrétne nesúhlasí s posúdením charakteru žaloby o určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom, s poukazom na ustanovenie § 137 písm. d/ CSP, z ktorého dôvodu odvolací súd aj potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby s tým, že konštatoval, že v danom prípade sa nebolo potrebné meritórne vecou zaoberať, keďže v posudzovanej veci predmetom konania nie je určenie, či tu právo je, alebo nie je, ale jedná sa o žalobu o určenie právnej skutočnosti, z dôvodu, že žalobcovia sa domáhali určenia vo vzťahu k záložnému právu podľa záložnej zmluvy. Odvolací súd konštatoval, že záložná zmluva je právnou skutočnosťou po ktorej nasleduje rozhodnutie o povolenie vkladu na základe ktorého vzniká vecné právo a zároveň spôsobuje zánik obligračných účinkov zmluvy zriaďovacej. Možnosť určenia žalobcami označenej právnej skutočnosti explicitne nevyplýva z ustanovenia iných osobitných predpisov.

20.2. Z tohto dôvodu dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania žalobkyne 2/, z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu a to nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom.

21. Žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP (právna otázka nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená).

21.1. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

21.2. Podľa § 432 ods. 1 a ods. 2 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

(2) Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

22. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

23. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 písm. b/ CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska citovaného zákonného ustanovenia môže byť pritom len otázka právna (teda v žiadnom prípade nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

24. Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP predpokladá, že právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Právna úprava účinná od 1. júla 2016 dáva dovolaciemu súdu právomoc rozhodnúť o tom, či ide o otázku zásadného právneho významu, ktorá nebola dosiaľ riešená. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej činnosti doposiaľ neposudzoval právnu otázku nastolenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí). Ak dovolateľ vyvodzuje prípustnosť

dovolania z § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

25. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnú (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnú (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázkou relevantnou podľa tohto ustanovenia môže byť len právna otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázky síce riešené súdmi v priebehu konania, avšak netvoriace základ ich rozhodnutí, nemajú relevanciu v zmysle tohto ustanovenia. Predmetná otázka musí byť zároveň procesnou stranou nastolená v dovolaní. Právne otázky, dovolateľom v dovolaní nenastolené a nepomenované, nemajú relevanciu z hľadiska prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia.

26. Dovolateľka mala za to, že doposiaľ nebola vyriešená v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu otázka posúdenia charakteru žaloby o určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom, resp. záložné právo nie je, a to na skutkových okolnostiach, na základe ktorých síce v minulosti došlo k zriadeniu záložného práva záložnou zmluvou, avšak súčasný stav oslabuje, alebo znemožňuje záložnému veriteľovi realizovať výkon záložného práva (napr. premĺčanie pohľadávky a záložného práva, mimoriadne zosplatenie a odstúpenie od zmluvy a podobne). Súdny prítom vychádzali z nesprávneho právneho posúdenia charakteru podanej žaloby podľa § 137 písm. d/ CSP podľa ktorého žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu, pričom poukázala na to, že danú žalobu bolo potrebné posudzovať ako žalobu podľa § 137 písm. c/ CSP.

26.1. Podľa § 131 CSP žaloba je procesný úkon, ktorým sa uplatňuje právo na súdnu ochranu ohrozeného alebo porušeného práva.

26.2. Podľa § 137 CSP žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o

- a) splnení povinnosti,
- b) nároku na usporiadanie práv a povinností strán, ak určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu,
- c) určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu, alebo
- d) určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu.

27. Ustanovenie § 137 uvádza jednotlivé druhy žalôb demonštratívne. Iná súkromnoprávna žaloba, teda v § 137 neuvedená je prípustná, ale iba za predpokladu, že osobitný petit vyplýva z hmotného práva. Inými slovami, hmotné právo musí založiť oprávnenie súdu rozhodnúť tak, že výrok rozhodnutia nezní ani na splnenie povinnosti, ani na deklaratórne určenie (ne)existencie práva či právnej skutočnosti. Na identifikáciu, či ide o tzv. inú, v § 137 nepomenovanú súkromnoprávnú žalobu, je rozlišovacím kritériom žalobný návrh (petit neuvedený v § 137) a zároveň aj právny dôvod tvrdeného práva.

28. Význam ustanovenia § 137 nie je len deskriptívny (vymenovanie niektorých druhov žalôb), ale predovšetkým normatívny. Jeho normatívny význam spočíva v tom, že vymedzuje podmienky prípustnosti pre niektoré druhy žalôb. Podmienkou prípustnosti žaloby na určenie, či tu právo je alebo nie je, je naliehavý právny záujem žalobcu. Prípustnosť žaloby na určenie právnej skutočnosti musí vyplývať z osobitného predpisu (najmä z hmotného práva); inak je takáto žaloba neprípustná.

29. Pri určovacej žalobe [§ 137 písm. c)] zní žalobný návrh na určenie, či tu právo je (pozitívna určovacia žaloba), alebo či tu právo nie je (negatívna určovacia žaloba).

29.1. Keďže žalobca v určovacej žalobe tvrdí existenciu alebo neexistenciu určitého práva, znamená to, že vyhovujúci rozsudok vydaný na jej základe bude mať deklaratórne účinky. Určovací rozsudok nie je exekučným titulom. Výkonateľnosť nie je jeho vlastnosťou (§ 232). Predchádzajúca právna úprava zakotvená v Občianskom súdnom poriadku rozlišovala medzi určením (ne)existencie práva a právneho

vzťahu. Uvedené rozlíšenie však nemalo vecný význam. Oba použité pojmy, teda „právo“ a „právny vzťah“ mali rovnaký obsah. Z uvedeného dôvodu nová právna úprava Civilného sporového poriadku určenie (ne)existencie právneho vzťahu výslovne neuvádza, pričom týmto k žiadnej materiálnej zmene nedošlo.

29.2. Predpokladom na procesnú legitimáciu žalobcu pri pozitívnej určovacej žalobe nie je to, že žalobcovi tvrdené právo patrí. Žalobca môže žiadať aj určenie práva žalovaného (ktoré existuje voči žalobcovi alebo voči inému ďalšiemu žalovanému), samozrejme, za predpokladu, že má na určení naliehavý právny záujem. Určenie absolútnych práv (vecné práva, dedičské práva) rozsudkom na základe určovacej žaloby neznamená, že určené právo existuje erga omnes. Účinky určovacieho rozsudku sú relatívne a jeho záväznosť (okrem zákonom určených výnimiek) je subjektívna (§ 228). Napríklad rozsudok o určení, že žalobca je vlastníkom veci, odstraňuje spor o vlastníctvo medzi žalobcom a žalovaným. Neznamená však, že vlastníkom veci nie je iná osoba. Formuláciu petitu na určenie, či tu právo je alebo nie je, je potrebné vykonať tak, aby bolo zrejmé, že súd má určiť aktuálny právny stav (v prítomnom čase). Nie je prípustné určovať práva v minulosti, ak tieto už zanikli. Platí, že rozsudok určuje (ne)existenciu práva ku dňu jeho vyhlásenia (§ 217). Uvedené platí aj pri žalobách dedičov, ktorými žiadajú o určenie, že určitá vec patrí do dedičstva. V praxi sa okrem formulácie petitu v znení „súd určuje, že vec patrí do dedičstva po poručiteľovi“ používa aj formulácia „súd určuje, že poručiteľ bol vlastníkom veci ku dňu smrti“. Mohlo by sa zdať, že sa tu určuje právo podľa právneho stavu v minulosti. V skutočnosti to však tak nie je. Obe uvedené formulácie petitu je potrebné vykladať po obsahovej stránke tak, že aktuálny stav (v čase vyhlásenia rozsudku) je ten, že vec ešte nebola ako dedičstvo prejednaná a stále môže (má byť) ako dedičstvo prejednaná.

29.3. Pri určovacích žalobách však samotná dôvodnosť skutkových a právnych tvrdení žalobcu ešte neznamená, že prípadný vyhovujúci určovací rozsudok bude mať pre žalobcu právny význam, teda či bude sporové súdne konanie užitočné alebo naopak zbytočné. Súdne konanie môžeme chápať aj ako určitú službu poskytovanú štátom žalobcovi za účelom ochrany jeho práv, preto je dôvodné zisťovať, či má pre žalobcu zmysel. Žalobca musí naliehavý právny záujem na určení práva preukázať (ibaže právny záujem „vyplýva z osobitného predpisu“).

29.4. Žalobca (v zásade) nemá naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je alebo nie je, ak už k porušeniu práva došlo. Ochranu už porušeného práva môže dosiahnuť žalobou na plnenie. Iba v zriedkavých prípadoch obstoí určovacia žaloba, ak možno žalovať na plnenie. Doktrína preventívneho charakteru určovacej žaloby vychádza preto z toho, že žalobca má naliehavý právny záujem vtedy, ak k porušeniu jeho práva (zatiaľ) nedošlo, avšak jeho právo je neisté alebo ohrozené. Stav tejto neistoty alebo ohrozenia možno (preventívne) odstrániť tým, že bude existovať rozhodnutie súdu o existencii (neexistencii) predmetného práva. Z doktríny preventívneho charakteru určovacej žaloby vyplýva, že žalobný nárok na plnenie konzumuje (v sebe zahŕňa) aj určovací žalobný nárok. To sa prejaví v prípade súbehu týchto žalôb. Z doktríny preventívneho charakteru určovacej žaloby ďalej vyplýva, že podanie určovacej žaloby nespôsobuje, že premlčacia doba prestáva plynúť. Tieto účinky nastanú až podaním žaloby na plnenie.

29.5. Doktrína preventívneho charakteru určovacej žaloby je svojím spôsobom zakomponovaná už v samotnej legálnej definícii pojmu „žaloba“ (§ 131), resp. pojmu „spor“ (článok I. základných princípov). Podľa § 131 je žaloba legálne definovaná ako procesný úkon, ktorým sa uplatňuje právo na súdnu ochranu ohrozeného alebo porušeného práva. Ak spor vznikol z ohrozenia subjektívneho práva, uplatňuje sa právo na súdnu ochranu (v zásade) žalobou na určenie, či tu právo je alebo nie je. Ak spor vznikol z porušenia subjektívneho práva, uplatňuje sa právo na súdnu ochranu (v zásade) žalobou na plnenie.

29.6. Doktrínu preventívneho charakteru a interpretačné dôsledky tejto doktríny nie je možné absolutizovať. V mnohých prípadoch ju nemožno vzťahovať na určovacie žaloby, ktoré predpokladá osobitný predpis, teda kde žalobca naliehavý právny záujem nepreukazuje. Pri určovacích žalobách, ktorých cieľom je dosiahnutie zhody zápisu vo verejnom registri so skutočným právnym stavom, sa táto doktrína neuplatní vtedy, ak má určovacia žaloba charakter žaloby na vydanie knihového práva (ak je určovacia žaloba skrytou žalobou na plnenie). Napokon nie je vylúčené, že za ojedinelých špecifických okolností bude mať žalobca naliehavý právny záujem na určení práva aj vtedy, ak právo už bolo porušené.

29.7. Žalobca má naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je alebo nie je vtedy, ak je tvrdené

právo neisté alebo ohrozené za predpokladu, že vyhovujúcim určovacím rozsudkom možno túto neistotu alebo ohrozenie odstrániť. Prívlastok naliehavý chápeme tak, že právny záujem má dostatočnú intenzitu. Naliehavosť sa prejaví v tom, že určovací rozsudok bude pre žalobcu podstatným spôsobom užitočný. Naopak, naliehavosť nie je daná, ak má žalobca k dispozícii iný spôsob ochrany tvrdeného práva. Z doktríny preventívneho charakteru určovacej žaloby vyplýva, že naliehavý právny záujem (v zásade) absentuje, ak má žalobca možnosť žalovať na splnenie povinnosti. Je to tak v prípadoch, keď tvrdené právo už nie je v štádiu neistoty alebo ohrozenia, ale keď už došlo k jeho porušeniu. Naliehavý právny záujem musí žalobca preukázať (ibaže právny záujem „vyplýva z osobitného predpisu“. Povinnosť žalobcu preukázať naliehavý právny záujem logicky znamená aj to, že žalobca je povinný uviesť v žalobe skutkové tvrdenia o tom, že naliehavý právny záujem je daný. Na preukázanie týchto tvrdení je povinný navrhnúť dôkazy. Podľa väčšinových názorov právnej vedy je naliehavý právny záujem na určení práva vecnou legitímáciou žalobcu. Naliehavý právny záujem je súčasťou žalobného nároku, nejde iba o procesnú podmienku. Z uvedeného vyplýva, že rozhodnutie o právnom záujme (či je alebo nie je daný) je meritorne. Absencia naliehavého právneho záujmu je dôvodom zamietnutia žaloby, nie je dôvodom na zastavenie konania či na odmietnutie žaloby. Uvedenú interpretáciu si osvojila právna prax (Civilný sporový poriadok, 2 vydanie, 2022, Števček, Ficová, Baricová, Mesiarkinová, Bajánková, Tomašovič a kol., str. 539 - 557).

30. Z hľadiska procesného je základným predpokladom úspešnosti žaloby o určenie skutočnosť, že žalobca má na požadovanom určení naliehavý právny záujem. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení je dôvodom na zamietnutie žaloby bez toho, aby sa súd zaoberal vecou v jej merite (tento nedostatok bráni zaoberať sa vecou z hľadiska opodstatnenosti uplatneného nároku). Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva a či snád len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie alebo konania (sp. zn. 5 Cdo 31/2011). Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov; ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) aj iná žaloba (pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 40/1996).

31. V posudzovanej veci odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorý zamietol žalobu žalobcov o určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom z dôvodu, že sa jedná o žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP, keď nebolo potrebné meritorne sa vecou zaoberať, keď možnosť určenia žalobcami označenej právnej skutočnosti explicitne nevyplýva z ustanovenia iných osobitných predpisov. Medzi stranami nebolo sporné, že v súvisiacom konaní v ktorom žalovanému bolo nariadené neodkladné opatrenie (Krajským súdom v Prešove pod č.k. 17 Co 123/2018 z 18.9.2018), v znení, že odporca je povinný zdržať sa výkonu záložného práva dobrovoľnou dražbou na základe zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam a mandátnej zmluvy uzatvorenej medzi navrhovateľmi a odporcom dňa 11.07.2008 k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v okrese Kežmarok, obec G., katastrálne územie G., zapísaných na LV č. XXX, a to k pozemku reg. „C“, parc. č. 32/2, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 775 m², parc. č. 32/7, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 99 m², parc. č. 32/8, druh pozemku zastavané plochy a nádvoria o výmere 44 m², stavbe - rodinnému domu na parc. č. 32/7, súp. č. XXX, garáži na parc. č. 32/8, súp. č. XXXX a na LV č. XXX, a to k pozemku reg. „C“, parc. č. 349/23, druh pozemku orná pôda o výmere 1219 m². Zároveň uložil navrhovateľom (žalobcom v tejto veci) povinnosť v lehote 30 dní od doručenia tohto uznesenia podať žalobu voči odporcovi (žalovanému v tejto veci) vo veci samej o zdržanie sa výkonu záložného práva dobrovoľnou dražbou. V konaní žalobcovia namietali aktuálny stav, t. j. či sú nehnuteľnosti ešte zaťažené záložným právom, vzhľadom na zmenu okolností (premlčanie pohľadávky a záložného práva a mimoriadne zosplatnenie a možnosť odstúpenia od zmluvy). V konaní namietali najmä skutočnosť, že oznámenie o vyhlásení mimoriadnej splatnosti bolo urobené v rozpore so znením zmluvy, pretože v tejto sa nenachádzalo oprávnenie na zosplatnenie úveru v prípade vzniku omeškania.

32. Podľa názoru dovolacieho súdu pokiaľ odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorý žalobcom 1/ a 2/ zamietol žalobu s odôvodnením, že sa jednalo o žalobu podľa § 137 písm. c/ CSP a možnosť určenia žalobcami označenej právnej skutočnosti explicitne nevyplyva z ustanovenia osobitných právnych predpisov, rozhodol nesprávne a tým vec nesprávne právne posúdil. V prvom rade je potrebné poukázať na to, že nemôže byť podľa dovolacieho súdu pri riešení procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP na ťarchu žalobcov skutočnosť, že si splnili z hľadiska nariadeného neodkladného opatrenia svoju procesnú povinnosť uloženú právoplatným rozhodnutím v zmysle ustanovenia § 336 ods. 1 CSP (aj, keď sa žalobný petit nezhodoval so žalobným petitom žaloby, na ktorú boli žalobcovia odkázaní zo strany odvolacieho súdu v nariadenom neodkladnom opatrení). V tomto smere je potrebné poukázať na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR č.k.7 Cdo 268/2019 zo dňa 25.11.2021, publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 1/2021 pod R/14/2021 z ktorého právna veta znie: „Obsah žaloby nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitom), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami - opísaním skutkového deja (causa petendi). Súd je viazaný petitom žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami v žalobe. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh“. Z obsahu podanej žaloby nepochybne vyplýva, že žalobcovia podávali žalobu, práve z dôvodu nariadeného neodkladného opatrenia, s tým, že boli odkázaní na podanie žaloby, tak ako je vyššie konštatované. Preto už len z dôvodu nariadeného neodkladného opatrenia a uloženej povinnosti podať žalobu v zmysle § 336 ods. 1 CSP v záujme odstránenia spornosti a trvalého usporiadania vzťahov dočasne právne upravených predmetným neodkladným opatrením, bol daný naliehavý právny záujem na žalobcami požadovanom určení. Zamietnutie predmetnej žaloby z dôvodu jej procesnej neprípustnosti, v takomto prípade bolo v konečnom dôsledku popretím zmyslu ustanovení § 336 ods. 1 a 2 CSP, vnútornej bezrozpornosti právneho poriadku a predvídateľnosti práva (princíp právnej istoty) a ochrany dôvery občanov v právo a súdnu moc.

33. V súvislosti s predmetnou vecou v otázke vyššie uvedeného právneho posudzovania veci je potrebné poukázať aj na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 169/2021 zo dňa 26.10.2022, ktorý bol vyhlásený až po vyhlásení napadnutého rozsudku Krajského súdu v Prešove v predmetnej veci (dňa 15. júla 2021), z tohto dôvodu senát dovolacieho súdu posudzoval položenú právnu otázku žalobkyňou 2) postupom podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP ako novo riešenú právnu otázku a pomohol si s jej riešením odkazom práve na vyššie citované rozhodnutie najvyššieho súdu. Z tohto rozsudku najvyššieho súdu dovolací súd poukazuje najmä na body 30. a 31. odôvodnenia tohto rozhodnutia s ktorými sa v plnom rozsahu stotožňuje a preto tieto cituje: „30. Na uvedenom základe najvyšší súd (aplikáciou základných zásad právneho poriadku) nazeral na vec cez prizmu povolených hraníc pre sudcovskú tvorbu práva tak, že určovací výrok v znení, že sporné nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom v prospech žalovanej, ku ktorému dospeli súdy nižších inštancií v prejednávanej veci, je spôsobilým podkladom pre výmaz predmetného záložného práva z katastra nehnuteľností aj proti vôli záložného veriteľa. V konkrétnom záložno-právnom vzťahu, pri konkurencii práv záložného veriteľa, ako nositeľa práva, ktorému patrí pohľadávka zabezpečená zálohom na jednej strane a záložcu na strane druhej, ako nositeľa povinnosti z premĺčaného záložného práva, dovolací súd uprednostnil dispozičné právo (ius disponendi) záložcu nakladať s predmetom jeho vlastníctva. Ak totiž záložné právo nie je možné realizovať, nakoľko bolo premĺčané a záložca dôvodne vzniesol námietku premĺčania, neexistuje žiadny dôvod na to, aby bola vec v príslušnom registri zaťažená nevykonateľnou ťarchou. Sumarizujúc uvedené, dospel dovolací súd k záveru, že by bolo v rozpore s princípom všeobecnej spravodlivosti, ak iba v dôsledku absencie právnej úpravy ohľadom právnych následkov premĺčania výkonu záložného práva bolo znemožnené žalobkyni (záložcovi) ako vlastníčke sporných nehnuteľností realizovať v plnom rozsahu výkon dispozičných oprávnení súvisiacich s jej vlastníckym právom, garantovaných čl. 20 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 4 ústavy, ktorá ako bdelý vlastník riadne vzniesla námietku premĺčania záložného práva voči záložnému veriteľovi a zároveň splnila procesnú povinnosť uloženú jej právoplatným súdnym rozhodnutím. 31. Na dôvažok je potrebné uviesť na pravú mieru, že dovolateľkou sformulovaná právna otázka v istom zmysle nezodpovedá ani obsahu spisu, keďže súdy nižších inštancií právoplatne určili, že sporné nehnuteľnosti - nie sú zaťažené záložným právom, čo nie je možné z hľadiska použitých jazykových jednotiek (slov) a ich sémantiky v plnej miere stotožňovať s dovolateľkou namietaným

určením - neexistencie záložného práva. Obiter dictum dovolací súd takisto poznamenáva, že aj odborná literatúra zastáva názor, že záložca má naliehavý právny záujem na tom, aby súd v sporovom konaní určil, že premlčané záložné právo nie je vykonateľné vzhľadom na dovolanie sa premlčania záložcom. Podľa nej je prijateľná interpretácia, že takýto určujúci rozsudok je podkladom na výmaz záložného práva z príslušného registra záložných práv, a to napriek tomu, že záložné právo vo svojej naturálnej podobe de iure trvá (ŠTEVČEK, M., DULAK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO, F., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Občiansky zákonník I. § 1 - 450. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1344). A teda, aj keď odborná komentárová spisba v obdobných prípadoch pripúšťa ako najpriliehavejší petit určenie, že premlčané záložné právo nie je vykonateľné vzhľadom na dovolanie sa premlčania záložcom, pri riešení procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP (ako už bolo uvedené vyššie) nemôže byť na ťarchu žalobkyne skutočnosť, že si plnila z hľadiska nariadeného neodkladného opatrenia svoju procesnú povinnosť uloženú jej právoplatným súdnym rozhodnutím v zmysle ustanovenia § 336 ods. 1 CSP (podanie žaloby s uvedením predmetu konania vo veci samej). Preto v záujme spravodlivého usporiadania vzťahov dovolací súd považoval dovolateľkou uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP vo vzťahu k prvej nastolenej právnej otázke za nedôvodný.“

33.1. Preto aj podľa názoru dovolacieho súdu v predmetnej veci ak žalobcovia predmetnou žalobou majú záujem dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľnosti a v prípade ak súd vyhovie žalobe, tak dôjde k zmene, ak príslušný kataster vymaže zápis záložného práva k dotknutej nehnuteľnosti, čím by sa tak odstránil stav právnej neistoty žalobcov, pričom žalobcovia nemajú inú možnosť ani inú žalobu, ktorou by sa domáhali výmazu záložného práva k nehnuteľnosti, ktorej sú vlastníckmi. Podľa názoru dovolacieho súdu bolo potrebné v predmetnej veci skúmať, či žalobcovia majú naliehavý právny záujem na požadovanom určení podľa § 137 písm. c) CSP, keď ako vlastníci predmetných nehnuteľností mali záujem na tom, aby záložné právo na Liste vlastníctva vyznačené nebolo, pretože zapísané záložné právo ich môže obmedzovať pri nakladaní s predmetnými nehnuteľnosťami.

33.2. Záložný dlžník sa môže brániť proti právu záložného veriteľa na uspokojenie zabezpečenej pohľadávky z výťažku speňaženia zálohu nielen obranou proti návrhu záložného veriteľa na speňaženie zálohy, ale tiež prostredníctvom žaloby o určenie, že tu záložné právo nie je (že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom). Podľa názoru dovolacieho súdu sa žalobcovia domáhajú predmetnou žalobou negatívneho určenia neexistencie práva, keďže rozhodnutím sa odstráni stav ich právnej neistoty, či nehnuteľnosti sú (nie sú) zaťažené záložným právom. Rozhodnutie súdu v danom prípade predstavuje spôsobilý právny prostriedok ochrany práv žalobcov ako vlastníkov založených nehnuteľností.

33.3. V prejednávanej veci súdy nesprávne právne posúdili charakter žaloby o určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom ako žalobu podľa § 137 písm. d) CSP, keď vzhľadom na vyššie uvádzané právne názory dovolacieho súdu, bolo potrebné žalobu posúdiť podľa § 137 písm. c) CSP, rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie bolo potrebné zrušiť postupom podľa § 449 ods. 1 a 2 CSP. Ak bolo rozhodnutie zrušené a bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

34. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vec vráti odvolaciemu súdu, alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

35. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

36. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.